

بنام خداوند جان و خرد

شجرہ ملی اجتماعی محازی

مولفان

مریم رحیمیان ده زیره

دکتر فریاد تاج

عضویت علمی و انشکاه پیام نور

دکتر فاطمہ قاسمی

عضوہیات علمی وزارت ہدایت

فهرست نویسی فیبا

سرشناسه

عنوان و نام پدیدآوران

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست‌نویسی

یادداشت

یادداشت

یادداشت

یادداشت

شناسه افر ۵۵

شناسه ۱ روده

رده‌بندی ۲ ره

رده‌بندی دیوپی

شماره کتابشناسی ملی

نام کتاب: شبکه‌های اجتماعی مجازی

مؤلفان: مریم رجیبان ده‌زیره، مریم رجیبان ده‌زیره، فاطمه قائمی

ناشر: رشد فرهنگ

طراح جلد: حمید لجینانی

صفحه‌آرایی: انتشارات رشد فرهنگ

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: واصف

نوبت چاپ: اول - زمستان ۱۳۹۶

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۳۰۰۰ تومان

انتشارات رشد فرهنگ

رجیبان ده‌زیره، مریم، ۱۳۷۱-

شبکه‌های اجتماعی مجازی / مؤلفان مریم رجیبان ده‌زیره، فاطمه قائمی.

تهران، رشد فرهنگ، ۱۳۹۶.

۲۳۲ ص.

۹۷۸-۶۰۰-۸۸۶۷-۲۵-۸

فیبا

کتابنامه

Online social networks شبکه‌های اجتماعی پیوسته

Social networks- Social aspects شبکه‌های اجتماعی - جنبه‌های اجتماعی

Cyberspace - Social aspects فضای مجازی - جنبه‌های اجتماعی

درتاج، فریبا، ۱۳۵۰-

قائم، فاطمه، ۱۳۶۴ -

۱۳۹۶ ش ۲ / ۲۶ / ۷۴۲

۳۰۲ / ۳۰۲۸۵

۴۹۶۸۱۲۲

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۶۷-۲۵-۸

ISBN: 978-600-8867-25-8

آدرس انتشارات: تهران، خیابان مروتضوی، بعد از تقاطع جیحون، پلاک ۷۰۶

تلفن: ۷-۹۷۶-۶۶۸۹۰

Email: Roshdefarhang@yahoo.com

پیشگفتار

گسترش فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ابزارهای ارتباطی موجب شکل‌گیری جهان مجازی در کنار جهان واقعی شده است. جهانی که در آن متفاوت می‌اندیشیم، می‌نویسیم، می‌خوانیم، ارتباط برقرار می‌کنیم و به طور کلی جهانی که در آن متفاوت زندگی می‌کنیم. جهانی که در آن از محدودیت‌های زمانی و مکانی خبری نیست.

امروزه اکثر دانشجویان در مؤسسات آموزش عالی در حال استفاده از تکنولوژی‌های غیررسمی در هر جنبه از زندگی‌شان هستند مانند بازی کردن با بازی‌های کامپیوتری برای برقراری ارتباط و همکاری.

شبکه‌های اجتماعی ابزارهای اجتماعی یادگیری ارزشمندی هستند، زیرا یادگیرندگان را برای ایجاد، انتشار و اشتراک‌گذاری دانش قادر می‌سازد همچنین شبکه‌های اجتماعی می‌توانند تعامل و همکاری یادگیرنده را تسهیل کنند. شبکه‌های اجتماعی مجازی به‌عنوان یکی از فناوری‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی نقش مهمی در یادگیری ایفا می‌کند و از مهم‌ترین ویژگی‌های آن توجه به یادگیرنده به‌عنوان سازنده دانش است.

به طور خلاصه شبکه‌های اجتماعی مجازی در امر یادگیری از سه ساخت اصلی استفاده می‌کنند: ۱. چندرسانه‌ای بودن؛ بازنمایی‌های چندرسانه‌ای موجب سهولت تولید، سهولت در نشر و سهولت در استفاده از اطلاعات می‌شود. این امر باعث می‌شود که یادگیرندگان و اساتید قادر شوند به راحتی مواد یادگیری را ایجاد کرده و اساتید با استفاده از کانال‌های جدید حسی، مهارت‌های شناختی یادگیرندگان را بهبود بخشیده و انگیزه یادگیری خود را افزایش دهند.

۲. مشارکت: این مفهوم به شیوه‌های مختلف تعریف شده است اما شاید بهترین تعریف برای مفهوم مشارکت، کار در یک گروه دو نفره یا بیشتر برای رسیدن به یک هدف مشترک باشد استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و سایر ابزارهای وب ۲ در یادگیری باعث می‌شود که تک تک یادگیرندگان نه تنها با کار گروهی و مشارکت در گروه آشنا شوند، بلکه آن‌ها را در گفت‌وگوهای سازنده درگیر می‌کند و علاوه بر اینکه یاد می‌گیرند ایده‌های خود را مطرح کنند و ایده‌های دیگران را بشنوند، تحمل نقد نیز پیدا می‌کنند.

۳. یادگیرنده به عنوان تولیدکننده: این واقعیت است که استفاده از ابزارهای وب دو در یادگیری، یادگیرنده را به سمت تألیف فعالانه سوق می‌دهد به عبارت دیگر یادگیرنده به تولید محتوا روی می‌آورد و احساس مسئولیت و مالکیت در زمینه تولید محتوا آن در او ایجاد می‌شود.

دانشجویان از طریق شبکه‌های اجتماعی در تعامل با یکدیگر قرار دارند که بخشی از این تعامل و تبادل می‌تواند در امور درسی و آموزشی باشد. اساتید نیز از طریق شبکه‌های اجتماعی می‌توانند به

انتقال و تبادل تجربه و اطلاعات با یکدیگر بپردازند و از سوی دیگر با دانشجویان در ارتباط آموزشی قرار گیرند.

بنابراین قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی، تسهیل آموزش و یادگیری است. در فصل اول این کتاب، تلاش شده شبکه‌های اجتماعی مجازی در آموزش و یادگیری مورد بررسی قرار بگیرد. شبکه‌های اجتماعی مجازی روزبه‌روز نقش بیشتر و مهم‌تری در آموزش و یادگیری به‌طور اعم و در برنامه درسی به‌طور اخص ایفا می‌کنند؛ و از مهم‌ترین ویژگی‌های آن توجه به یادگیرنده به‌عنوان سازنده دانش است. بر این اساس، توجه به فعالیت‌های یادگیری در برنامه درسی مبتنی بر وی ضروری است و باید فعالیت‌های مختلفی اندیشه شود تا یادگیرنده از طریق آن‌ها به وسعت و غنای یادگیری خود بیفزاید. گسترده شدن فناوری اطلاعات و نفوذ وسایل ارتباطات از راه دور به عمق جامعه، ابزارها و روش‌های آموزش را جامع را نیز متحول کرده است و این تحول در جهتی است که هر فرد در هر زمان و هر مکانی بتواند با امکاناتی به نزد مشخص می‌کند، مشغول یادگیری شود؛ پیشرفت تکنولوژی و ارزان‌تر شدن هزینه استفاده از آن، فکر استفاده از ابزارهای جدیدتر برای انتقال دانش را در جوامع مطرح کرد و به دنبال آن به وجود آمدن گسترش اینترنت نیز آموزش الکترونیکی را بعد از آموزش از راه دور برای استفاده بیش‌تر از امکانات موجود برای گسترش آموزش در جوامع، مدنظر قرارداد.

در فصل دوم این کتاب به بررسی کاربردهای یادگیری خودتنظیمی پرداخته می‌شود. اساتید از شبکه‌های اجتماعی مجازی برای تسهیل ترکیب آموزش کلاس درس سنتی با فعالیت‌های یادگیری خودتنظیمی استفاده می‌کنند. استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی تجارب یادگیری مشارکتی دانشجویان را گسترش می‌دهد و فرصت‌هایی برای دستیابی خودتنظیمی دانشجویان ارائه می‌دهد. در فصل سوم این کتاب به بررسی کیفیت تجارب یادگیری می‌پردازیم. شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند باعث ارتقای کیفیت تجارب یادگیری در فراگیران شوند. هدف از آموزش، کمک به ارتقای سطح یادگیری در دانشجویان است. یادگیری موارد متعددی را شامل می‌گردد تقریباً همه فعالیت‌هایی که ما در طول زندگی انجام می‌دهیم، از تجارب یادگیری ما سرچشمه می‌گردد. ما موضوع‌های مختلف درسی و غیردرسی مانند ریاضیات، ادبیات، هنر، علوم دینی و نحوه مشارکت را می‌آموزیم. از این‌رو برخی از دانشگاه‌ها و مدارس با درک اهمیت این موضوع به تدریج دانش آموزان و دانشجویان خود را برای ورود به محیط‌های یادگیری مجازی ترغیب می‌کنند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳	پیشگفتار
۱۳	فصل اول
۱۳	شبکه‌های اجتماعی مجازی
۱۴	مقدمه
۱۹	ضرورت و اهمیت پرداختن به شبکه‌های اجتماعی مجازی
۲۱	مراحل شکل‌گیری شبکه‌های اجتماعی
۲۱	سیر تطور شبکه‌های اجتماعی مجازی و سابقه کاربرد واژه شبکه اجتماعی
۲۳	الف) دوره پس از اینترنت (دوران طفولیت پایگاه‌های شبکه‌های اجتماعی)
۲۴	ب) دوره رونق اینترنت (دوران بلوغ شبکه‌های اجتماعی)
۲۵	ج) دوران فراگیر شدن وب ۲.۰ (دوران رشد شبکه‌های اجتماعی تجاری)
۲۸	تعاریف مختلف شبکه‌های اجتماعی: بازار
۳۶	انواع شبکه‌های اجتماعی
۳۷	انواع شبکه‌های اجتماعی مجازی از منظر دسترسی و تمرکز
۳۷	الف) شبکه اجتماعی پروفایل محور:
۳۷	ب) شبکه اجتماعی محتوا محور:
۳۷	ج) شبکه‌های اجتماعی نامشخص:
۳۸	د) شبکه‌های مجازی چند کاربر:
۳۸	ه) شبکه اجتماعی همراه:
۳۸	و) میکرو بلاگ:
۳۸	ی) شبکه‌های موضوعی:
۴۰	نظریه‌های شبکه‌های اجتماعی
۴۰	الف) نظریه مک لوهان:
۴۱	ب) نظریه حوزه عمومی:
۴۱	ج) نظریه اجتماع مجازی هوارد رینگولد
۴۴	نظریه‌های دیگر پیرامون شبکه اجتماعی مجازی

الف) نظریه ایده آلیستی (تغییر در ارزش‌های فردی):

۴۴

ب) نظریه نوآوری:

۴۵

ج) نظریه وابستگی:

۴۶

د) نظریه امپریالیسم فرهنگی:

۴۶

ه) نظریه‌های جامعه اطلاعاتی:

۴۷

نظریه‌های مربوط به کاربری شبکه‌های اجتماعی مجازی:

۴۸

الف) نظریه بارلو

۴۸

ب) ریچارد بارتل

۴۸

ج) تالبا

۴۹

د) نظریه ساختار آنتنی گیدنز

۴۹

الگوی پیشنهادی شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان غنی ساز آموزش:

۵۲

یادگیرنده

۵۳

معلمین

۵۳

محتوا

۵۴

تعامل

۵۴

بازخورد

۵۴

زمینه‌های کاربردی شبکه‌های اجتماعی مجازی

۵۵

کارکردهای شبکه اجتماعی

۵۸

اهداف و کارکردهای شبکه‌های اجتماعی مجازی

۵۹

سازماندهی انواع گروه‌های اجتماعی مجازی:

۵۹

توسعه مشارکت‌های اجتماعی:

۶۰

به اشتراک گذاشتن علاقه‌مندی‌ها توسط اعضا:

۶۰

ایجاد محتوا توسط اعضا:

۶۰

تبلیغات هدفمند اینترنتی:

۶۰

ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی در دنیای امروز

۶۱

الف) تغییر شکل ارتباطات:

۶۱

۶۱	ب) عدم کنترل و سانسور:
۶۱	ج) تبادل اطلاعات و ایجاد پیوند:
۶۱	د) فراملی بودن و نداشتن مرز:
۶۱	ه) آگاهی بخشی:
۶۱	و) سازماندهی اعتراضات:
۶۷	ویژگی‌های فرهنگی شبکه‌های اجتماعی مجازی
۶۷	امکان مشارکت:
۶۸	باز بودن:
۶۸	هویت‌سازی
۶۸	قدرت تبادل:
۶۸	گونه‌های کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی
۶۹	الف) کاربران ماهر
۶۹	ب) کاربران فراغتی
۷۰	ج) کاربران به دنبال سرگرمی
۷۰	د) کاربران تجاری
۷۰	و) کاربران پرمشغله
۷۱	ه) کاربران نگران
۷۱	ی) کاربران بدبین
۷۲	علل حضور کاربران در شبکه‌های اجتماعی مجازی
۷۲	الف) دیده شدن:
۷۲	ب) جزئی از وب بودن:
۷۲	پ) مشارکت:
۷۲	ج) تولیدکننده محتوا به جای مصرف‌کننده صرف:
۷۲	د) ارتباط از طریق به اشتراک‌گذاری منابع:
۷۲	ن) کمک گرفتن از نظرات دیگران برای بهبود آثار:
۷۲	و) استفاده از فضای موجود در پایگاه:

- ۷۲ (ه) انگیزه‌های شخصی و دینی:
- ۷۳ ی) گسترش محیط جدید و استفاده از فایل‌های دیگران:
- ۷۴ شبکه‌های اجتماعی و تأثیرات آن‌ها
- ۷۴ کاهش احساسات:
- ۷۴ متن گرایی:
- ۷۴ انعطاف‌پذیری هویتی:
- ۷۴ دریافت‌های جایگزین:
- ۷۵ مزایای شبکه‌های اجتماعی مجازی
- ۷۵ انتشار سریع و آزادانه اخبار و اطلاعات، افزایش قدرت و تقویت روحیه انتقادی:
- ۷۵ امکان دور از مرزهای جغرافیایی و آشنایی با افراد، جوامع و فرهنگ‌های مختلف:
- ۷۶ شکل‌گیری و نفوذ فرهنگ جمعی:
- ۷۶ امکان بیان ایده‌ها به صورت آزادانه و آشنایی با ایده‌ها، افکار و سلیقه‌های دیگران:
- ۷۶ کارکرد تبلیغی و محتوایی:
- ۷۶ ارتباط مجازی مستمر با دوستان و آشنایان:
- ۷۷ تبلیغ و توسعه ارزش‌های انسانی و اخلاقی در عرصه جهانی:
- ۷۷ یکپارچه‌سازی بسیاری از امکانات اینترنتی و وبی:
- ۷۷ توسعه مشارکت‌های مفید اجتماعی:
- ۷۷ افزایش سرعت در فرایند آموزش و ایجاد ارتباط شبانه‌روزی در بین استاد و شاگرد:
- ۷۸ پیامدهای منفی شبکه‌های اجتماعی در نظام آموزشی:
- ۷۸ شکل‌گیری و ترویج سریع شایعات و اخبار کذب:
- ۷۸ تبلیغات ضد دینی و القای شبهات:
- ۷۹ نقض حریم خصوصی افراد:
- ۷۹ انزوا و دور ماندن از محیط‌های واقعی اجتماع:
- ۸۰ تأثیرات منفی رفتاری:
- ۸۰ محتوای نامناسب:
- ۸۰ اعتیاد به اینترنت:

۸۱	آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی
۸۱	الف- عرصه فرهنگی
۸۱	ب- عرصه اجتماعی
۸۲	پ- عرصه سیاسی
۸۲	ت- عرصه بین‌الملل
۸۲	ث- عرصه امنیتی
۸۲	چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در آموزش و یادگیری
۸۳	محور اول) کاران
۸۹	محور دوم) ز ساخت
۹۲	محور سوم) آموزش پرورش
۹۴	شکل ۳: فرصت‌ها و چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در آموزش و یادگیری
۹۴	ارتباط آموزش با شبکه‌های اجتماعی
۹۵	کاربرد شبکه‌های اجتماعی در آموزش:
۹۵	زمینه‌های کاربرد شبکه‌های اجتماعی در آموزش
۹۶	مروری بر تحقیقات
۱۲۱	فصل دوم
۱۲۱	راهبردهای یادگیری خودتنظیمی
۱۲۲	مقدمه
۱۲۵	نظریه‌های یادگیری خودتنظیمی
۱۲۷	الف) نظریه کنشگر
۱۲۷	ب) نظریه شناختی- اجتماعی
۱۲۹	ج) نظریه ویگوستگی
۱۲۹	د) نظریه کارکرد زیستی خودتنظیمی
۱۳۲	ر) دیدگاه پردازش اطلاعات
۱۳۳	نظریه پردازان راهبردهای یادگیری خودتنظیمی
۱۳۳	نظریه آلبرت بندورا
۱۳۵	نظریه یادگیری خودتنظیمی تحصیلی زیرمرمان

۱۳۷	مدل بیگز (۱۹۸۵-۱۹۸۷)
۱۳۸	مدل واین و هدوین (۱۹۹۸)
۱۳۸	خلاصه و نتیجه‌گیری از مدل‌های یادگیری خودتنظیم
۱۳۹	تعیین‌کننده‌های یادگیری خودتنظیمی:
۱۳۹	الگوهای خودتنظیمی:
۱۴۰	الف) الگوی کارور و شیر
۱۴۲	ب) الگوی پینتریچ
۱۵۳	د) الگوی کرنو
۱۵۴	ه) الگوی بوکرتس
۱۵۸	ابعاد خودتنظیمی
۱۵۹	ملاک‌های افزایش خودتنظیمی
۱۶۰	پرورش باورهای سازش مناسب
۱۶۰	ویژگی‌های یادگیری خودتنظیمی
۱۶۰	الف) آگاهی از تفکر
۱۶۱	ب) به‌کارگیری راهبردها
۱۶۱	ج) انگیزش مداوم
۱۶۱	ویژگی‌های یادگیرندگان برخوردار از توانایی خودتنظیمی در یادگیری
۱۶۳	آموزش خودتنظیمی
۱۶۳	۱) تعیین هدف
۱۶۳	۲) نظارت شخصی
۱۶۴	۳) خودسنجی
۱۶۴	۴) تقویت شخصی
۱۶۴	فرض‌های کلی خودتنظیمی
۱۶۵	زیر مراحل خودتنظیمی
۱۶۵	مشاهده خود (خودنگری)
۱۶۵	خودارزیابی یا خود داوری
۱۶۵	خودواکنشی

۱۶۶	کنترل‌کننده‌های خودتنظیمی
۱۶۶	الف) برنامه‌ریزی
۱۶۶	ب) راهبرد نظارت
۱۶۶	ج) راهبرد تنظیم
۱۶۶	فرایندهای یادگیری خودتنظیمی
۱۶۷	شکل ۱۱: فرایندهای کلیدی یادگیری خودتنظیمی
۱۶۹	فصل سوم
۱۶۹	کیفیت تجارب با سیری
۱۷۰	مقدمه
۱۷۱	اصول کلی انتخاب تجرب و فواید های یادگیری
۱۷۴	روندهایی برای گسترش قابلیت های یادگیری
۱۷۴	جهت‌گیری‌های اخیر در گسترش قابلیت های یادگیری
۱۷۸	مروری بر تحقیقات
۱۹۳	جمع‌بندی
۲۰۱	منابع و مأخذ